

REKA NIL

reka Nil

Izvir: Afrika

Izliv: Deltasti izliv v Sredozemsko morje

Države porečja: Sudan, Burundi, Ruanda, DR Kongo, Tanzanija, Kenija, Uganda, Etiopija, Egipt

Dolžina: 6650 km

Nadmorska višina izvira: 1134 m

Površina porečja: 3.400.000 km²

Nil je reka v Severni Afriki in je druga najdaljša reka na Zemlji, (za najdaljšo reko danes smatrajo Amazonko). Nil teče v glavnem v smeri severa skozi Sudan in Egipt, pri Kartumu se Modri Nil, ki priteče iz Etiopije spoji z Belim Nilom in se izliva v Sredozemsko morje v široki delti na severu Egipta.

BELI NIL izhaja iz Viktorijinega jezera v Ugandi. Zatem se kot Viktorijin Nil usmeri v jezero Kjoga (Kyoga) in kot Albertov Nil v Albertovo jezero in kot Gorski Nil nadaljuje proti ogromnim močvirjem As Sudd v južnem Sudanu, kjer izgubi zaradi izhlapevanja velike količine vode in od koder priteče kot mirna reka z majhnimi spremembami prostornine skozi leto.

MODRI NIL izhaja iz jezera Tana v Etiopskem višavju. To je največji vodni vir na Zemlji. Tok Modrega Nila proti severozahodu je sorazmerno kratek in strm ter ima visoke poletne vode, ki jih povzroča monsun v gorah. Pod Kartumom pride ta visoka voda do izraza.

Nil (v starodavnem egipčanskem jeziku imenovan iteru) je bil v spodnjem toku večtisočletno središče egipčanske civilizacije.

Od tu izhajajo najstarejša poročila o poplavah kakšne reke. Večina starodavnega prebivalstva in mest je bilo v Nilovi dolini. Reka še vedno vzdržuje večino prebivalstva v Egiptu, ki drugače živi med negostoljubnimi predeli Saharske puščave.

Reka vsako pomlad poplavlja in odlaga rodovitno zemljo na polja. Rečni tok na večjih mestih zmotijo katarakti, ki so odseki hitreje tekoče vode z manjšimi otoki, plitve vode in skalami, ki preprečujejo rečno plovbo. Prvi katarakt, najbližji ustju reke, je pri Asuanu v severni smeri Asuanskih jezov. Severno od Asuana je Nil turistična pot z ladjami za križarjenje in felukami, tradicionalnimi sredozemskimi lesenimi dvojbornimi tovornimi jadnicami.

Čeprav večina Egipčanov še vedno živi v Nilovi dolini, je izgradnja Ausanskega visokega jezua, dokončana leta 1970 za pridobivanje električne energije, onemogočila pomladanske poplave in obnavljanje rodovitne zemlje.

Prej je bilo egipčansko kmetijstvo odvisno od tega letnega poplavljanja polj. Vode so za seboj pustile mulj in raztopljene minerale.

Med Kartumom in Asuanom teče reka prek šestih kataraktov, skozi ozko dolino, obdano s puščavo. Asuanski jez sedaj zajezuje veliko Naserjevo jezero, ki se širi proti jugu do drugega katarakta.

Jez nadzoruje poplave in omogoča namakanje prek celega leta ter izkoriščanje hidroenergije.

Ena od posledic jezua je, da mulj ne prihaja več v zadostnih količinah do delte, intenzivno obdelanega območja, širokega več kot 180 km. Ker ne nadomešča mulja, ki ga odnaša erozija, se celotna delta počasi krči.

Glavna mesta ob Nilu so Asuan, Luksor, Tebe, Kom Ombo, Giza, Kairo, Tahapanes in Kartum.

Nilova delta

Izvira Nila in zgornjega toka do 19. stoletja niso poznali. Angleški častnik in raziskovalec John Hanning Speke je kot član Burtonove odprave leta 1858 odkril Viktorijino jezero in uvidel, da od tam izhaja Beli Nil.

Burton in drugi niso priznali njegovega odkritja. Burton je menil, da je izvir v jezeru Tanganjika. Zato se je Speke na pobudo Kraljevega geografskega društva dve leti kasneje skupaj s stotnikom Jamesom Augustusom Grantom vrnil na Viktorijino jezero in pri Riponovih slapovih potrdil svoje odkritje.

Speke in Grant sta sledila toku Nila vse do Kartuma, kamor sta prispela leta 1863, kjer sta se vkrcala na ladjo in odplula proti Evropi.

Po vrnitvi v Anglijo so Spekeja z navdušenjem sprejeli. Svojo potovanje je opisal in leta 1863 izdal v Dnevniku odkritja izvira Nila (*Journal of the Discovery of the Source of the Nile*).

Grant pa je leta 1864 izdal knjigo Potovanje prek Afrike (A Walk across Africa), kjer se je osredotočil na življenje in delo tamkajšnjih ljudstev. Več prejšnjih odprav od antičnih časov naprej je neuspešno iskalo izvir.

DOLINA REKE NIL deli deželo na dva dela, ki sta si med seboj zelo različna tako geološko, kot tudi morfološko: vzhodni ali arabski in zahodni ali libijski del.

Reka Nil s seboj prinaša rodovitne prsti in naplavile, zato je območje neposredno ob reki in celotno področje rečne delte zelo rodovito. Nil priteče v Egipt iz Sudana in na meji obeh držav leži Naserjevo jezero. Ker ima Nil manjši pretek kot nekoč, so se začele bolj slane vode Sredozemskega morja spodjedati severno obalo Egipta.

Vzhodna puščava je precej bolj hribovita (najvišji vrh doseže kar 2.134 metrov), teče blizu obale Rdečega morja, sestoji pa iz bolj vulkanskih mineralov. Veliko globokih dolin daje tudi puščavi npr. značilen izgled. Čisto na jugu najdemo Nabijsko puščavo.

Reka Nil je pomembna za egipčansko poljedelstvo s svojim poplavljanjem. Nil vsako poletje naraste, med tem ko večini sredozemskih rek poleti primanjkuje vode.

V deževni dobi se na acesinskih gorah topi sneg. Voda odnaša prst. V spodnjem toku reka Nil postopoma narašča. V sedmem mesecu, torej juliju, reka poplavlja vso dolino do meseca oktobra.

Egipčani so bili dolgo časa popolnoma odvisni od Nila.

Reka Nil je že tisočletja osnova življenja v Egiptu. Ljudje so se že zdavnaj naučili uporabljati njegove vsakoletne, z blatom bogate povodji in so v deželi brez dežja razvili cvetoče namakalno gospodarstvo. Reka pa je vendarle znala pokazati svoje muhe, glede na število padavin v Etiopskem višavju: zelo visoke ali zelo nizke vode so prinašale poplave ali sušne katastrofe, v vsakem primeru pa slabe žetve in lakoto.

POTEK NAMAKANJA

Pri tradicionalnem načinu namakanja z bazeni, ki je omogočal samo eno žetev na leto, razdelijo zemljišča na poplavna polja. Na vsakem polju vodo nekaj časa zadržujejo, nato pa jo pretočijo na naslednje polje. S sistemom črpališč dvignejo vodo z nižjih na više ležeča polja. Od začetka 19. stoletja so ta namakalni sistem izboljševali s kanali - v delti je nastala Barrage du Nil (pregrada na Nilu), in vodnimi zbiralniki. Danes zadržuje asuanski Visoki jez vodo, ki zadostuje za več kot 800 000 ha namakalnih površin. Naglo naraščanje egiptovskega prebivalstva je zastavilo kot nujno nalogo boljše izkoriščanje Nilove vode.

